

INHOUD

1	Naar een nieuwe arbeidsmarkt en een nieuw beleid <i>Maarten Camps</i>	11
2	Inkomensprofielen, ontslagbescherming en de arbeidsmarkt voor oudere werknemers <i>Coen Teulings</i>	15
3	Denkwerk voor draagvlak: een verlanglijst voor arbeidsonderzoek <i>Hester Houwing en Véronique Timmerhuis</i>	31
4	Diagnose bij re-integratie in zeven landen <i>Marion Collewet, José Gravesteijn en Jaap de Koning</i>	41
5	Re-integratie in tijden van crisis Onderzoek naar re-integratie-instrumenten voor relatief moeilijk plaatsbare groepen <i>Maikel Groenewoud</i>	51
6	Werkzekerheid in plaats van baanzekerheid? Het Nederlandse arbeidsmarktbeleid in dynamisch perspectief <i>Ronald Dekker, Ruud Muffels en Ton Wilthagen</i>	63
7	Meer dan religieuze belemmeringen alleen Over de achterblijvende scholing en integratie van vrouwen met een Turkse en Marokkaanse achtergrond in de Amsterdamse gezondheidszorg <i>Melissa Imansoeradi en Marc van der Meer</i>	79
8	Krimpende werkgelegenheid, scholing en arbeidsmarktmobiliteit in Nederland <i>Didier Fouarge, Andries de Grip, Wendy Smits en Robert de Vries</i>	91

9	Welvaartsvast pensioen: crisis van de ultieme poldermythe?	103
	<i>Wiemer Salverda</i>	
10	Deeltijd als tijdelijk fenomeen?	119
	Voltijd en deeltijd over opeenvolgende geboortecohorten van vrouwen	
	<i>Nicole Bosch, Anja Deelen en Rob Euwals</i>	
11	Verzorgingsstaatschauvinisme in Nederland	131
	<i>Peter Achterberg, Dick Houtman, Willem de Koster, Katerina Manevska en Jeroen van der Waal</i>	
12	Vijfentwintig jaar kostenbesparing bij de overheid	143
	Gevolgen voor kwaliteit van de arbeid en productiviteit	
	<i>Steven Dhondt, Klaas ten Have en Karolus Kraan</i>	
Over de auteurs		163
De Nederlandse ArbeidsmarktDag		173

VOORWOORD

Tot enige jaren geleden werd er elke twee jaar een groot Nederlands-Vlaams arbeidsmarktcongres georganiseerd, waar onderzoeken werden gepresenteerd en besproken. Dit initiatief is rond het begin van het nieuwe millennium ter ziele gegaan. De stichting Nederlandse ArbeidsmarktDag (NAD), een samenwerkingsverband van Regioplan Beleidsonderzoek en het Amsterdams Instituut voor ArbeidsStudies van de Universiteit van Amsterdam, stelde zich daarop tot doel om weer tweejaarlijks een arbeidsmarktconferentie te gaan organiseren. Het *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* (TvA), al 25 jaar een podium voor publicatie van en discussie over arbeidsonderzoek, wilde zijn jubileum vieren door een arbeidsmarktconferentie te organiseren. Beide initiatieven zijn samengekomen in de conferentie 'Arbeid in Crisis? Tegelijkken en vooruit zien', op 14 oktober 2009 gehouden in het gebouw van de Sociaal Economische Raad in Den Haag. Deze bundel vormt de weerslag van die conferentie.

Als vertegenwoordigers van twee 'instituten' – het *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* en de stichting Nederlandse ArbeidsmarktDag – kunnen we terugkijken op een geslaagde samenwerking en een geslaagde dag. Een dag waarop enerzijds wetenschappers en beleidsonderzoekers en anderzijds beleidsmakers informatie uitwisselden en met elkaar in discussie gingen, maar ook P&O-functionarissen, journalisten, politici en studenten actuele kennis konden opdoen. Een bezoekersonderzoek, uitgevoerd tijdens de conferentie, bevestigde dat we een goed platform hadden gecreëerd voor zowel onderzoekers als beleidsmakers op het terrein van arbeidsmarktvraagstukken, als ook voor andere gebruikers van dit soort kennis. En ten slotte konden we met de titel van de conferentie ook nog inspelen op 'de financiële en economische crises'; waarvan we nu kunnen concluderen dat deze ten tijde van de conferentie op hun hoogtepunt waren. Deze context daagde in ieder geval uit om arbeidsmarktvraagstukken in langer en breder perspectief te bezien.

In 2008 zijn de eerste voorbereidingen getroffen; met de nodige onzekerheden die elke conferentie-organisator zal herkennen. Er moest een dag worden gevonden die paste binnen de drukke congresagenda in Nederland, fi-

nanciële ondersteuning, een aansprekend thema, een balans tussen onderzoek en beleid, voldoende sprekers en voldoende bezoekers. Dit alles is gelukt, dankzij de inzet van velen. De conferentie trok om en nabij de tweehonderd bezoekers en er werden ruim zestig abstracts ingezonden. Onze hoofdsponsors waren het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de Sociaal Economische Raad (de SER). Van de eerstgenoemde kon in de zomer van 2009 de hoofdfinanciering in dank worden aanvaard; door de Sociaal Economische Raad werd, met hulp van het naburige Ministerie van Economische Zaken, de conferentieruimte ter beschikking gesteld. We willen deze partijen hierbij graag hartelijk danken voor het mogelijk maken van de conferentie.

De conferentie was zo opgezet dat er ten eerste plaats was voor plenaire presentaties aan het begin en einde van de dag, die konden inspelen op het conferentietema in een breder perspectief. De eerste drie bijdragen in deze bundel geven de presentaties weer van achtereenvolgens Maarten Camps (SZW), Coen Teulings (Centraal Planbureau, CPB) en Hester Houwing en Véronique Timmerhuis (SER). Deze inleiders geven elk hun eigen visie op de ontwikkelingen in het veld van arbeid en arbeidsmarkt en in het arbeidsmarktbeleid en zij vormen ons inziens een goede afspiegeling van de interactie tussen wetenschappelijk en commercieel onderzoek, beleid en beleidsadvies.

Daarnaast bood de conferentie in parallel sessies een podium aan onderzoekers om 45 geselecteerde papers te presenteren. Met in totaal 9 sessies werd een groot deel van de actuele onderzoeksthematiek afgedekt rond 'de vier A's' die de formule van *TvA* sinds 25 jaar kenmerken: arbeidsmarkt, arbeidsvoorraarden, arbeidsorganisatie en arbeidsomstandigheden. Aan bod kwamen zowel thema's die meer op macro- en maatschappelijk niveau liggen (vergrijzing, re-integratie, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt), als thema's die meer op meso- en organisatieniveau betrekking hebben (personeelsbeleid, combinatie arbeid en zorg, deeltijdwerk). Met de papers werd zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek gepresenteerd, en zowel empirisch als conceptueel onderzoek. In alle bijdragen werden echter de beleidsrelevantie van het uitgevoerde onderzoek en de opbrengsten daarvan geëxpliciteerd. Het doel van de sessies was dan ook ruimte geven aan een dialoog tussen onderzoek en beleid. Hiertoe waren voor de meeste papers 'beleidsreferenten' uitgenodigd om op de bijdragen te reflecteren. Deze opzet kan geslaagd worden genoemd; de interactie tijdens de sessies was goed en werd voornamelijk door de beschikbare tijd beperkt.

Verscheidenheid in aanpak maar uniformiteit in beleidsrelevantie is ook de leidraad geweest voor de selectie van de conferentiepapers die in deze bundel zijn opgenomen. Er waren meer bijdragen die in aanmerking kwamen, maar dit conferentieboek kent zijn fysieke en financiële beperkingen. Geluk-

kig is dat niet het geval voor het internet als medium. De website van de NAD (www arbeidsconferentie.nl) doet ook na de conferentie dienst als digitaal conferentieboek. Op deze website zijn alle op de conferentie gepresenteerde papers (alsnog) te bekijken en te downloaden.

Gegeven het voorgaande heeft de redactie geen ‘logische’ volgorde of clustering van de conferentiepapers in deze bundel willen aanbrengen. Variatie was immers het uitgangspunt. De titels overzijdend valt wellicht op dat woorden als ‘Nederland’, ‘polder’ en ‘chauvinisme’ een aantal keer voorkomen. Daar staat dan echter een landenvergelijkende studie tegenover. Niet verwonderlijk is wellicht ook dat de woorden ‘crisis’, maar ook ‘dynamisch’ en ‘tijdelijk’ in de titels voorkomen. Maar daar staat dan weer een paper tegenover die gaat over de ‘afgelopen 25 jaar’. Zo hopen we dat deze bundel vooral ruimte aan verscheidenheid en afwisseling biedt.

De redactie kijkt terug op een geslaagde conferentie en constateert een mooie oogst van diverse bijdragen. Dit boek vormt samen met de papers op de website, de interactie tussen de deelnemers, en de communicatie die daar – fysiek, digitaal of multimediaal – uit voort is gekomen, de opbrengst van de conferentie. Het primaire doel van zowel het *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* als de Nederlandse ArbeidsmarktDag is daarmee bereikt: het bieden van een platform voor onderzoekers, beleidsmakers en andere belangstellenden. Gezien de omvang en de kwaliteit van de belangstelling is dit doel ruimschoots bereikt, crisis of geen crisis.

Ronald Batenburg

Paul de Beer

Jos Mevissen

Kea Tijdens